

DİL ve TARİH - COĞRAFYA FAKÜLTESİ KÜTÜPHANESİ İLE İLGİLİ RAPORLAR

Necmeddin SEFERCİOĞLU

Ankara'da, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'ni ziyaret edenler veya bu Fakülte çevresinden geçenler, Fakültenin ana binası arkasında yeni bir yapının yükseldiğini görürler. Bu, Fakülte'nin «kütüphane» yapısıdır. Fakültenin Kütüphanecilik Bölümü'nü de içine alacak olan bu büyük yapı tamamlanmak üzeredir ve 1969 yıl içinde hizmete açılması beklenmektedir.

Türkiye'nin şartlarına göre büyük malî fedakârlıkları gerektirmiş olan bu yapının ön hazırlıkları 7 yılı bulan bir geçmişe sahiptir. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi içinde 20 yi aşkın bölüm ve seminer kütüphanesinin bulunuşu, bunların tümüyle bağımsız olarak hareket etmeleri, aralarında bir bağ bulunmaması bir yana, bir işbirliğinin dahi söz konusu olmaması tenkid edilmekte; bu kütüphanelerin birleştirilmesi suretiyle hem birçok yersiz ve gereksiz masraflardan tasarruf, hem de kütüphane hizmetlerinde verimlilik sağlanması istenilmekte idi.

Fakülte içinde bir Kütüphanecilik Bölümü'nün kurulmasından sonra gelişen bu düşünceler, zamanla Fakültenin yönetim organlarıncada benimsenmiş ve Fakülte kütüphanelerinin bir çatı ve yönetim altında birleştirilmesi sağlamak üzere inceleme ve araştırmalar yapılması kararına varılmıştı. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, bu inceleme ve araştırmaların yapılmasında, Kütüphanecilik Bölümüne öğretim üyesi olarak gelen yabancı uzmanlardan yararlanmıştı. Fulbright Anlaşması ile 1962 - 1963 öğretim yılında gelen Dr. Ralph H. Hopp ile 1963 - 1964 öğretim yılında DTCF Kütüphanecilik Bölümünde görev alan Dr. Arthur M. MacAnally, fakülte kütüphanelerinin söz konusu yıllardaki durumlarını tesbit eden ve bunların gelecekte almaları gereken durumu ele alan birer inceleme yaptılar. Her ikisi de, üniversite kütüphaneciliği alanında uzman olan bu öğretim üyeleri, yaptıkları araştırma ve incelemelerin sonuçlarını birer rapor halinde Fakültenin yet-

kili organlarına bildirmişlerdir. Hâlen DTCF'nin ana yapısı arkasında inşa edilmekte olan «kütüphane» yapısı, bu raporların ışığı altında ele alınmıştır. Böylece, yukarıda özetlenen tenkidler sona ermiş ve bu konudaki istekler yerine getirilmiş olmaktadır.

Ancak, kütüphane yapısı inşaatının bitirilmesi ve dağınık kitap koleksiyonlarının bir araya getirilmesi ile her sakıncanın ortadan kaldırılabileceğini kabul etmek güçtür. Aksine, bu durum yeni bir çok meseleler için bir başlangıç olacaktır. Çünkü, kütüphanelerin böylece bir çatı altında ve bir yönetimde birleştirilmesi yeni bir teşkilatlanmayı, hizmet anlayışında beliren bu yenilik bir takım tedbirlerin alınmasını gerektirecektir. Bu hususlar önceden ele alınmaz ve çözüme bağlanmazsa, kütüphane koleksiyonunun bir araya getirilmiş olması önemli bir sonuç sağlamayacaktır.

Acaba bu tedbirler neler olabilir?

Yukarıda sözünü ettiğimiz raporlarda bu konu üzerinde de durulmuş ve tavsiyelerde bulunulmuştur. Kütüphane yapısının bitirilmek üzere bulunduğu şu sıralarda, söz konusu raporların yeniden ele alınması bunlarda belirtilen tavsiyeler üzerinde tartışılarak bir sonuca varılması zaruridir.

Ayrıca, bu raporlar, sınırlı sayıda olan kütüphanecilik literatürümüze de katkıda bulunabilecek birer nitelik göstermektedirler.

Bu hususları dikkate alarak, söz konusu raporların yayılanmasının yararlı olacağını düşündük ve İngilizce asıllarından yaptığımız çevirilerini, bazı notlar da ekleyerek yayınlamayı uygun gördük. Ancak, şurasını hemen belirtelim ki, ekleyeceğimiz notlar, raporların yazdıkları zamanla şimdiki arasında vücut bulmuş bazı farklı durumlara işaret etmekten ibaret kalacaktır. Amacımız tenkidi bir basım vermek olmadığı için bununla yetindik.

I.

Dr. Ralph H. Hopp'un Raporu

Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü'nde, 1962 - 1963 öğretim yılında öğretim üyesi olarak çalışan Dr. Ralph H. Hopp, Fakülte Profesörler kurulunun Fakülte Kütüphanelerini incelemesi ve Fakültenin kütüphane meselesini çö-

zümlemek üzere teklif ve tavsiyelerde bulunması konusunda kararı üzerine inceleme ve araştırmalarına başlamış; bu inceleme ve araştırmalarının sonucunu gösteren raporunu söz konusu ders yılının sonunda Dekanlığa vermiştir.

Dr. Hopp, yurduna döndükten sonra da, raporunu «Xerox Copying» metodu ile çoğaltarak ayrıca

yayınlamıştır. Yayınladığımız metin, bu, «Xerox Copy» den yapılmış olan çeviridir.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ DİL VE TARİH - COĞRAFYA FAKÜLTESİ KÜTÜPHANELERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

6 Kasım 1962'de, Dekan M. Akdağ benden Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanelerini incelememi ve onların düzeltilmesi için tavsiyelerde bulunmamı istedi. Bundan sonraki aylar içinde Fakülte'deki kütüphaneleri ayrı ayrı ziyaret ettim ve Fakülte Dekan ve Sekreteri ile olduğu kadar profesör, doçent ve asistanlar ile ve Genel Kütüphane Müdürü ile konuştum. Bunlara ek olarak, kütüphane ihtiyaçları konusundaki görüşlerini öğrenmek üzere, öğrenci temsilcileri ile de görüştüm. Bu rapor, kütüphanelerin temel okuyucularının ve onlardan sorumlu bulunanların durumlarına bir dereceye kadar değinmekle birlikte, esas itibariyle, benim Fakültenin kütüphane ihtiyaçları ile ilgili düşüncelerimdir ve bu ihtiyaçların en iyi biçimde nasıl karşılanabileceği ni gösteren tavsiyelerde bulunur.

I. T A R İ H Ç E :

Ankara Üniversitesi, yıllarca önce kurulan sekiz ayrı fakültenin bir araya getirilmesiyle, 1946 yılında oluştu. Ankara'nın ayrı semtlerinde yerleşmiş bulunan çeşitli fakülteler tümüyle merkeziyetçi olmayan bir sistemi sürdürdükleri için yeniden teşkilatlanma fiziksel olmaktan daha çok yönetimle ilgili idi. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Yenışehir ile Ulus arasında, Atatürk Bulvarı üzerindeki büyük bir yapıya yerleşmiştir.

Bu öğretim yılında, 1962-1963, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde 5.003 öğrenci okumaktadır (Ankara Üniversitesi'nin şimdi mevcut dokuz fakültesindeki

öğrenci sayısı 17.641'dir¹). 1961-1962 öğretim yılında DTCF'nin öğretim kadrosu, 38'i profesör, 24'ü doçent ve 69'u diğer kategorilerde olmak üzere, toplam olarak 131 idi². Fakültede 23 bölüm vardır. Her birinin kendisine ait bir kütüphanesi veya küçük bir kitap koleksiyonu bulunmaktadır ve bunlar, akademik programları bakımından, hemen hemen bağımsızdır. Fakültenin kendisi de, diğer sekiz Fakülte gibi, esas itibariyle, Üniversitenin bağımsız bir koludur.

DTCF 1935'te kuruldu ve şimdiki yapısına 1939'da yerleşti. Yapının asıl planında bir milyon cild kitabı alabilecek bir kütüphane yeri de vardı. Ne acıdır ki, son planlamada kütüphane yeri bütünüyle kaldırıldı ve yapı, Merkez Kütüphane olanakları bulunmaksızın, bitirildi. Sonuç olarak, aslında ders salonu olarak yapılmış, eğik tabanlı bir yer, değişen amacına göre bir değişiklik yapılmadan, Merkez Kütüphane durumuna getirildi.

II. ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANESİNİN ÖDEVİ :

Bir üniversite kütüphanesinin iki temel amacı vardır : Araştırma kaynağı ola-

¹Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin öğrenci sayısı, 1968-1969 öğretim yılında 6561'e yükselmiştir. Ankara Üniversitesi'nin 1968-1969 öğretim yılındaki fakültesi sayısı 13, bunlara devam eden öğrenci sayısı ise 17.832 dir.

²DTCF'nin 1968-1969 öğretim yılındaki öğretim kadrosu, 62'si profesör, 29'u doçent, 54'ü asistan, 6'sı öğretim görevlisi, 13'ü uzman ve 4'ü okutman olmak üzere 168 kişiden ibarettir. Bkz. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Öğrenci Kılavuzu, 1968-1969 (Ankara : 1968).

rak hizmet etmek ve üniversitenin öğretim programlarını destekleyen malzemeleri sağlamak. Bu ödevlerin her birine verilecek önemin derecesi, üniversitenin kendi amaçlarına ve felsefesine bağlıdır. Bu gibi durumlarda; üniversite geniş bir araştırma programına sahipse, kütüphane de araştırmayı destekleyen, dikkate değer derinlikte, geniş bir koleksiyona sahip olmalıdır. Üniversitelerin çoğu ve burada söz konusu edilecek olan Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, profesörleri kendi araştırmaları ile bilime önemli yardımlarda bulunurken, ilk amaç olarak gençlerin eğitimini dikkate alır.

Araştırmaya Hizmet : Bir üniversite araştırma kütüphanesi, insanlığın yazılı ve yayınlanmış kayıtlarında mevcut beşeri tecrübeleri saklamakla yükümlüdür. O, aynı zamanda, bu yayınları araştırmacı bilginler için yararlanılabilir duruma getirilmekle de görevlidir. Bu iki ödev, üniversite yönünden, kütüphanesini gerçekten desteklemeyi gerektirir. İyi bir üniversite kütüphanesi üç temel unsura malik olmalıdır: Yeterli bir kitap koleksiyonu, iyi eğitim görmüş ve yeterli bir görevliler kadrosu, ve yeterli fiziksel kolaylıklar.

Yeterli bir araştırma koleksiyonunun sağlanması, her geçen yıl biraz daha güçleşiyor. Dünya yayınlarının hacmi genişlerken, bu yayınları satınalma giderleri de artıyor. Bilim adamı için, yayının yapıldığı ülke ve yazıldığı dil dikkate alınmaksızın, derinleşilen konudaki önemli bütün eserlere ulaşma zorunluğu vardır. Bereket versin, Dünya araştırma kütüphaneleri, ortak çabalar ve fotoğrafla çoğaltma teknikleri yoluyla, araştırmasını nerede yaptığına bakmaksızın, Dünya literatürünü her temkinli bilim adamı için sağlanabilir duruma getirmiştir. Fakat, kütüphaneciler, yayın hacminin sürekli artışı ile birlikte büyüyen bir mesele ile karşı karşıyadırlar. Bu, yalnızca literatü-

re sahip olma güçlüğünü değil, fakat ayrıca bir yandan satınalmak üzere bu literatürü tanıma, öte yandan da yeterli ödenek bulma zorunluğunu ortaya çıkarır. Bunlarla birlikte gelen diğer meseleler, tabii, artan hacimdeki literatürün işlem görmesi, yerleştirilmesi ve hizmete sunulmasıdır.

Öğretime Hizmet : Gelişmiş ülkelerin çoğundaki üniversite kütüphaneleri, kitapların kullanılmasından çok saklanmasına önem veren ve kütüphanelerden yararlanmayı üyelerinin özel hakları sayan, «bilginin depolandığı yer» biçimindeki bir kütüphane anlayışının ötesine geçmişlerdir. Bugünün kütüphaneleri, kitapların bütün okuyucular için ulaşılabilir olmasına önem veriyor ve «daha iyi hizmet» anlayışında olan kütüphaneler yaratmak için çaba harcanıyor.

Eğitim yalnızca dersane ile ilgili bir işlem değil, fakat bütün ömür boyunca süren bir kendi kendini yetiştirmedir. Üniversitenin kılavuzluğundaki kısa süre içinde, kendi kendini eğitime alışkanlığı elde edilmelidir. Kütüphane bu konuda canlı bir rol oynamalıdır ve gerçekten de, üniversitenin resmi eğitimi dışında sayılan kendi kendine yetişmeyi sağlayacak tek kuruluştur.

Sokrat'ın çağındaki profesörün her şey bilen tek bilgi kaynağı sayılan bir kimse olduğu anlayışı, ilerlemiş üniversite eğitimi dairelerinin içinde yok olmuştur. Öğrencilerin araştırma yeteneklerini güçlendirmek, onlara, nerede bulunabilir-se bulunsun, gerçeği aramayı öğretmek ve onları buna isteklendirmek için, yayınlanmış literatürde de bulunduğu üzere, yardımcı danışma kaynaklarına gittikçe artan bir güven duyulmaktadır.

Öğrenciler tarafından ileri sürülen düşüncelerden elde edilen yargıya göre, onların DTCF'deki kütüphane ihtiyaçları, profesörlerin sezebildiklerinden çok daha

fazladır. Kimi profesörlerin belirttikleri düşüncelere göre de, öğrenciler, ilk sınıflarda bile kitapları ve kütüphaneleri kullanmak ihtiyaç ve isteğini duymaktadırlar. Böyle bir yetişme fırsatı, elbette ki, reddedilmemelidir. Şurası acı bir gerçektir ki, öğrenciler, kitaplara ulaşmak imkânına, genel anlamda, sahip değildirler. Bölümlere ait koleksiyonlar, hemen hemen bütünüyle, öğrencilerin değil, öğretim üyelerinin ihtiyaçlarına göre oluşturulmuştur. Bu öğrenciler, ortaokul ve liselerde iken yararlanabilecekleri kitaplara ve kütüphanelere sahiptirler. Şimdi ise, eğitim görmüş bir insan olmak için daha çok olanaklara sahip bulunduğuna güvenilmesi gereken bir yüksek eğitim kuruluşuna geldikleri halde, kitaplara ulaşmalarının gerçek anlamı ile engellenmekte oluşu tuhaf bir durum yaratmaktadır. Sonuç olarak denilebilir ki, bir kısmı kendileri için bir çok kitaplar satın almak veya, bu olmazsa, hep birlikte onlardan yoksun bulunmak durumunda kalmışlardır.

Öğrencilerin yabancı kültür kütüphanelerini kullanmaları da, dil engeli yüzünden, çok sınırlı olmaktadır. Bununla birlikte, öğrenciler yabancı dil öğrenmede başarı kazandıkça, bu kullanımın arttığı görülmüştür. Bu kütüphanelerin bazıları - İngiliz, Fransız, Alman, Amerikan, - çok iyi koleksiyonlara sahip buldukları için, bu tip kullanışları profesörler de isteklendirmelidir.

III. KİTAP VE MALZEME KOLEKSİYONLARI :

Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin öğretim programı, burada belirtildiği üzere, öğrenciyi, öğretim ve araştırma malzemeleri aracılığı ile kütüphaneye çok az yöneltir. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu, Fakülte'deki ilk iki veya üç yıllık öğrenimleri sırasında kütüphane kaynaklarını kullanmazlar. Öğrenimleri-

nin dördüncü yılında kendilerinden bir «lisans araştırması» veya «tez» hazırlamaları istenilir ve kütüphane, bu amaçla, biraz olsun kullanılır. Bu durumda bile, araştırma için danışma kaynaklarını yeter saydıkları için, öğrenciler çoğu zaman, şümüllü kütüphane kaynaklarını kullanma konusunda bir istek göstermezler. Öte yandan, profesörler ve öğretim üyeleri, kendi araştırma ve yayınları için geniş kaynak çeşitleri istememektedirler.

Öğrenciler, Genel Kütüphaneyi, genellikle bir okuma salonu olarak kullanmaktadırlar. Kütüphane günde ancak 6-7 saat kadar açık olduğu için, bu kullanım bile sınırlıdır. Bölüm koleksiyonları ise, günün ancak belli saatlerinde kullanışa açık tutulur. Kendileriyle görüşülen öğrencilerin üzerinde en çok durdukları yakınlardan biri, bu kütüphanelerin saat 17.00'den sonra açık bulunmamasıdır. Öğrenciler gündüzleri derslere girdikleri için, bu durum, esas itibariyle, kütüphaneye ulaşabilmenin her zaman mümkün olmadığı anlamını taşır³.

DTCF Kütüphaneleri, bir bakıma değerli koleksiyonlara sahip bulunmalarına rağmen, genellikle çok sınırlı görünürler. Bu durum, esas itibariyle, bütçe dengesizliğinden doğar. Fakat, genel olarak, yeni malzemenin sağlanması için teşkilâtlandırılmış ve sistemli bir programdan yoksunluğun sonucudur. Bu kısmen bir kısım profesörlerde bulunan, böyle bir programı geliştirmek hususundaki ilgi eksikliğinden doğar ki, bu durumun düzeltilmesini deneme de başarısızlıkla sonuçlanabilir. Koleksiyonlar, cılız bir aktüel muhtevaya sahip olmakla birlikte, genel olarak eskimeye yüz tutmuştur. Kimi kütüphaneciler, son bir kaç yıl içinde koleksiyonlarına hiç bir yeni kitap eklememişlerdir. Kütüphanelerin hepsinde,

³1965-1966 öğretim yılında gece öğretiminin başlaması ile, kütüphanelerin gece saat 20.00'ye kadar açık tutulmaları zorunlu olmuştur.

ancak 80-100 devamlı süreli yayın abonesinin bulunduğu anlaşılmıştır. Yabancı dillerdeki bir kısım kitaplar, değişik yabancı kültür merkezlerinden armağan olarak alınmıştır.

Genel kütüphanedeki kitap koleksiyonunun bibliyografik hesapla, 17.000 kadar olduğu anlaşılmaktadır. Armağan olarak bir kaç tane gelmekle birlikte, abone olunmuş süreli yayın yoktur. Koleksiyon, esas itibariyle eski Türkçe kitapları ve pek az olmak üzere, yabancı dillerdeki eski kitapları içine alır. Bunlara her yıl pek az kitap eklenir. Açıkçası, Türkiye'deki ve dışarıdaki devamlı yayın pazarlarının önemli yayınlarını satınalmak için gösterilmiş hiç bir sistemli çaba yoktur. Ara sıra rastlanan bir kitap, onu kütüphaneye satmak isteyen kimseden satınalınır.

Genel Kütüphanenin arkasındaki bodrumda, merkez koleksiyonundaki kitapların konulduğu küçük bir depo kısmı vardır. Öğrenciler bu kısma geçemezler; isteyecekleri kitabı, fiş katalogdan yer numarasını tesbit ettikten sonra, hizmet masasından istemelidirler. Normal olarak, profesörler ve öğretim üyeleri depoya girmek iznine malik olsalar gerektir. Depodaki raflama yerleri çok sınırlıdır ve satınalma artarsa yeni bir yer sağlanması gerekecektir. Gerçekten de, kütüphaneci, yeterli raflama olanaklarının eksikliği yüzünden, yeni kitaplar satınalmaya cesaret edememektedir.

DTCF kütüphanelerindeki kitapların sayısı hakkında, istatistiğe bağlı bir kayıt bulunmamaktadır. Çeşitli Bölüm kütüphanelerine yapılan ziyaretler sırasında elde edilen tahmini sayıya dayanarak, Genel Kütüphanedeki kitaplarla profesör odalarındakiler dahil, DTCF'deki bütün koleksiyonların 125.000'den daha az olduğu hesaplanmıştır. Bölüm kütüphaneleri arasında, özellikle ansiklopediler ve danışma kitapları gibi eserlerin fazla nüshaları

bulunmakta ise de, böyle bağımsız ünlelerin sayısı gözönüne alındığında, fazla sayılmazlar.

Yazmalar özel bir dikkate değerdirler. Türkiye'deki bir çok kütüphanede olduğu gibi, DTCF de geniş bir yazma koleksiyonuna sahiptir. Bibliyografik sayı esasına göre, 30.000 yazma bulunduğu anlaşılmıştır. Hepsi kayıtlıdır, fakat pek azı kataloglanmıştır. Yakınlarda sağlanan 10.000 TL. lık kadar bir ödenek bu yazmaların kataloglanması için ayrılmış, fakat eski Türkçe, Arapça ve Farsça olarak yazılmış bulduklarından ve onları okuyacak kimseleri bulmak güç olduğundan, bu proje çok yavaş bir ilerleme kaydetmiştir.

Bölüm kütüphanelerinin hemen hemen hepsinde yazar adı fişlerini kapsayan fiş katalogu dolapları vardır. Bunların büyük kısmında kitaplar, raflara geniş konu grupları halinde yerleştirilmiştir. Bunun dışında, kataloglama ve tasnif işlemleri, eğer yapılmışsa, eksik veya geçicidir. Bazı profesörler, kendi küçük koleksiyonları için, işleyebilir tasnif planları vücuda getirmişlerdir. Bütün kütüphanelere uygulanan standard bir sınıflama planı yoktur ve bir merkezi toplu katalog yolu ile kaynakların koordinasyonu, yazar adı ile olan dışarıda bırakılırsa, mümkün değildir. Genel Kütüphanedeki kitaplar raflara, kütüphaneye giriş sıralarına göre yerleştirilmiştir ve bu kitaplara, merkezi fiş katalogu aracılığıyla, kitap adı ve bazı durumlarda konu yoluyla ulaşmak olanakını sağlamak üzere bazı teşebbüsler yapılmıştır.

Fakülte dışındaki bazı kütüphane kaynaklarının da kullanıldığı anlaşılıyor. Söz gelişi, bir çok profesörlerce Türk Tarih Kurumu Kütüphanesine ilgi gösterilmektedir. Bazı alanlarda İngiliz, Fransız, Alman, Amerikan, v.b. gibi çeşitli elçiliklerin kültür kütüphaneleri kadar Millî Kütüphane de kullanılıyor. Ankara'daki diğer özel kütüphaneler, belli alanlardaki ara-

tırma ihtiyaçlarının bir kısmına karşılık veriyor. DTCF kütüphanelerindeki koleksiyonları geliştirirken bu dış kaynaklar dikkate alınmalı ve pahalı eserlerin fazla nüshalarına boş yere para harcamaktan kaçınmak üzere, ele alınacak bir toplu katalog yoluyla, bir işbirliği sağlamak için çaba gösterilmelidir.

Kitap satınalma konusunda, öğretim üyeleri arasında dikkate değer bir tecrübe dengesizliği vardır. Bunlar, kitap ısmarlamaya ve satınalmayı gerçekten imkânsız gören ve bu yüzden kütüphanesine hemen hemen hiç bir şey eklemeyen profesörlerden, bu konuda hiç bir güçlük duymayan bu koleksiyonun yılda bir kaç yüz cildlik eklemeye yapılabilen profesörlere kadar değişir. Bunlarla yapılan görüşmelerden edinilen gerçek gözlem, yeni kitapları ısmarlamayla ilgili işlemlerin yararsız olduğu ve koleksiyonların gelişmesini engellediği merkezindedir. Eğer kitap isteklerinin karşılanması için yapılacak işlemlerin bir açıklaması genel olarak öğretim üyelerine dağıtılır ve yeni kitaplar satın almak için kullanılacak paranın miktarı hakkında bilgi vermek mümkün olursa, şimdiki durumda ve bazı yanlış anlamaların ortadan kaldırılmasında dikkate değer bir gelişme sağlanması mümkündür.

IV. KÜTÜPHANELERİN ORGANİZASYONU :

Bir kütüphanenin başarısı, fiziksel olanaklar ve kitap kaynakları gibi faktörlerin etkisi bulunmakla birlikte, iyi planlanmış bir organizasyona sahip oluncaya kadar gerçekleşmeyecektir.

DTCF kütüphaneleri çok ademi merkezietçidir. Önemli bir kişinin sözlere bakılarak denilebilir ki, büyüklüğü bir profesörün odasındaki küçük koleksiyondan 5000 cild kadarlık koleksiyonla 100 veya daha çok metrekarelik bir yer

kaplayan kütüphanelere kadar sıralanan, yapı içinde yayılmış yirmi üç kadar bağımsız kütüphane vardır. Bu kütüphanelerin hiç biri, yakın yıllara kadar, koleksiyonunu yönetmek için çalıştırılan bir görevliye sahip olmamıştır. Yönetim, genellikle, bölümün başı olan profesöre karşı sorumlu olan ve resmî görev olarak kütüphanenin korunması işi de kendisine verilen bir veya daha çok asistanın elindedir. 1963 baharında, DTCF'de sekiz araştırma enstitüsü kurulmuş ve bu enstitülere bağlı bölümlerin kütüphanelerinin işletilmesi için birer memur çalıştırılması sonucu sağlanmıştır. Plan, şimdiki kütüphanelerin bazılarını, yer olanakları oranında, araştırma enstitüleri kütüphaneleri içinde toplayacaktır.

Genel Kütüphanenin Müdürü, Bölüm kütüphaneleri üzerinde herhangi bir yetkiye sahip değildir. Onlarla, yalnız kitapların ısmarlanması ve kataloglanması yönünden ilgilidir. Her bölümün kütüphanesi, kitap isteklerini, bölümdeki kürstü profesörleri aracılığı ile, onları kitap ısmarlanmadan onaylaması gereken Dekan'a bildirir. Dekan, onaylanmış istekleri kitapların ısmarlandığı Genel Kütüphaneye gönderir. Kitaplar alındığı zaman Genel Kütüphane tarafından kataloglanır ve birer katalog fişi ile birlikte isteyen bölümün kütüphanesine gönderilir.

Kütüphane Müdürü, Fakültenin yönetim işlerinden sorumlu bulunan ve akademik derecelemede yeri bulunmayan bir yönetmen olan Fakülte Sekreter'ine bağlıdır.

Ankara Üniversitesi kütüphaneleri arasında yönetime dayanan bir işbirliği yoktur. Herhangi bir bibliyografik işbirliği de bulunmamaktadır. Bununla birlikte, yakın zamanlarda, bir işbirliği yolu aramak üzere ara sıra bir araya gelmek için, üniversite kütüphanecileri arasında bazı teşebbüsler yapılmıştır.

Ankara Üniversitesinin diğer fakülte-lerinin kütüphaneleri, az çok DTCF'deki-ne benzer bir biçimde örgütlenmiştir. Bu-nunla birlikte onlar, genellikle, daha çok adem-i merkezîyetçi değildirlir. Fakat, Ankara Üniversitesi için, bütün kütüpha-neleri yöneten bir Kütüphane Genel Mü-dürü tayin edilinceye kadar veya tayin edilmedikçe, üniversitenin kütüphaneleri arasında etkili her hangi bir işbirliği ya çok güç olacak, ya da hiç mümkün olma-yacaktır. Kütüphaneler Genel Müdürü-nün yönetiminde çalışmak üzere, her fa-kültenin kütüphanelerinden sorumlu, ye-terli, iyi eğitim görmüş, hareketli ve ileri-yi gören birer müdürle, Üniversiteye ba-ğlı kütüphanelerdeki bütün kaynakları yet-ki ile koordine edebilecek bir Ankara Üni-versitesi Kütüphaneleri Sistemi kurulabi-lir. Böyle bir sistem, bütün kitap sağla-ma ve kataloglama çalışmalarının merke-zileştirilmesini, bir toplu katalogun ha-zırlanmasını, kitap ödünç alıp verme işle-rinde kütüphaneler arası işbirliğinin ku-rulmasını, kitap satıncımalardaki indirim-lerde en yüksek avantajın sağlanmasını ve yüksek seviyede mesleki bir kütüpha-ne uygulamasının standartlaştırılmasını sağlayabilir.

V. G Ö R E V L İ L E R :

Çalışılacak ve öğrenilecek bir disiplin olarak kütüphaneciliğin ihtiyaçları, Tür-kiye'de, DTCF'de Kütüphanecilik Bölü-mü'nün son on yıl içindeki kuruluşu ile, ancak son yıllarda karşılanmıştır. Bun-dan önce, bir kaç kişi dış ülkelerde özel kurslar almıştı. Kimileri Millî Kütüphane Müdürü tarafından verilen çeşitli kursla-ra devam etmişlerdir. Fakat kütüphan-e-lerde çalışan ve onları yöneten kimsele-rin çoğu, kendilerine kılavuz olacak temel bir eğitimden daha çok, kendi kişisel ye-teneklerine bağlı olmuşlardır. Sonuç ola-rak, bu kimseler arasında dikkate değer düşünmüş ayrılıkları ve hattâ en iyi kütüp-

hane organizasyon ve hizmeti metodları ile ilgili kavramların eksikliği vardır.

DTCF Kütüphanelerinin görevli kadrosu, Araştırma Enstitüleri kütüpha-nelerini yönetmek üzere yeni alınan iki üç kişi sayılmazsa, Genel Kütüphanede ça-lışanları içine alır. Temel kütüphanecilik eğitimi eksikliği engelleri önünde veya kadronun yarısının ortaokul bile görme-miş olmaları karşısında, şimdiki kütüpha-ne görevlileri, Fakülte için bütünüyle tek parça duruma getirilmiş bir kütüphane sisteminde etkili olmaya muktedir değil-dirler. Üstelik, kadrodaki görevli eksikli-ği, kütüphane hizmetlerinin gelişmesiyle ilgili, geniş çapta her hangi bir değişikli-ğe başlamayı önlir.

Etkili bir kütüphane hizmetinin eksik-liğiyle ilgili sorumlulukların tümüyle kü-tüphane görevlilerine ait olmadığını be-lirtmek gerekir. Tahminin de üstünde ola-rak, profesörlerin kendileri, Üniversite yönetimini daha iyi kütüphane hizmeti konusunda isteklendirmedikleri ve zorla-madıkları için kusurludurlar. Kendi uz-manlık alanlarını desteklemedeki makte-sep hakları, çoğu zaman, bir bütün olarak Fakültenin daha geniş olan kütüphane ih-tiyaçlarını gölgelemektedir.

Üniversite yönetimi de, eğer düzeltil-mesi isteniyorsa, kütüphaneye yönelmiş aydınlık bir görüşe sahip olmak zorunda olacaktır. Şimdiki kuruluş büyük kısmı ile yetersiz olduğu için, kütüphane siste-mini hemen hemen temelden kurmak üzere, yeter sayıda, eğitim görmüş bir gö-revli kadrosunun sağlanmasını mali ve idari yönden desteklemek için rıza göste-rilmelidir.

Bununla birlikte, Genel Kütüphane görevlileri de kusursuz değildir. Kimi za-man fiş katalogun yoksul durumu, kimi zaman bir kısım görevlilerdeki hizmet davranışı eksikliği yüzünden, Genel Kü-tüphane'den yararlanmada güçlüklerle

karşılaştığı, profesörler tarafından, çok kereler ileri sürülmüştür.

Genel Kütüphane görevlileri, Müdür sayılmazsa, dokuz kişiden ibarettir'. Yarı zaman çalışan ve öğrenci yardımcıları yoktur. On kişilik kadronun ikisi Üniversite mezunudur: Müdür ve Yazmalar sorumlusu. Geriye kalanlar orta öğretim seviyesinde veya daha aşağıda. Dört kişi kitapları kataloglar, biri okuma salonuna bakar, birisi yazmalar kütüphanecisidir ve diğerleri bibliyografya ve kitap ismarlama işlerine verilmiştir. Müdür de, bazı zamanlarını kataloglamaya ayırır.

Araştırma Enstitüleri kütüphanelerini yönetmek üzere yakın zamanlarda alınan bir kaç kişi bir yana bırakılırsa, bölüm kütüphanelerinde görevli yoktur. Bu, gerçekten, Fakülte kütüphane servislerinin yüz yüze kaldığı çetin meselelerden biridir. Bağımsız kütüphanelerdeki görevli eksikliği yüzünden kaybolan kitapların sayısını kestirmek imkânsızdır; fakat bunların sayısı bir çok binleri bulacaktır. Yalnız böyle bir kütüphanede, 10.000 ciltlik iyi bir koleksiyon tedricen azalarak, kimi tahminlere göre, ancak 5-6 bin cilt kalmıştır.

DTCF Kütüphanelerinin, bütün kütüphaneleri yönetecek ve Fakültenin amaçlarına ulaşmaya yardım edecek uygun bir kuruluş kurmak üzere yetkilendirilmesi gereken, işbilir, iyi eğitim görmüş kütüphanecilere büyük ihtiyacı vardır. Yeni gelen eserlerin kataloglanması ve şimdiki kaynakların yeniden kataloglanması kütüphanecilikte özel eğitim görmüş üniversite mezunları tarafından gerçekleştirilmelidir. Bibliyografik çalışmalarda, ulusların kitap ticaretini ve yabancı dilleri bilen ve bölümlerin profesörleri

¹1969 yılı başında, Genel Kütüphane'de görevli olanların sayısı, 1'i müdür olmak üzere, 8'e düşmüştür. Bunlardan - 2'si Kütüphanecilik Bölümü mezunu olmak üzere - 4'ü üniversite mezunu, diğerleri ise ilk ve orta dereceli okullar mezunudur.

ile işbirliği ederek kütüphane koleksiyonunun gelişmesi sorumluluğunu yüklenen kütüphaneciler tarafından yürütülmelidir.

Şimdiki kütüphane koleksiyonlarının % 95'inin Türkçe'den başka dillerde olduğu sanılıyor. Şimdiki görevlilerin kütüphanecilik eğitimi ve yabancı dil yeteneği eksikliği yüzünden, yeni eserlerin ismarlanması ve kataloglanması engelleniyor ve bu, sık sık, önce kitapların ismarlanmasında, sonra da onların işlem görmesinde görülen büyük gecikmeler ortaya çıkıyor. Üstelik, Genel Kütüphane katalogu da, görevlilerin öğretim ve özel eğitim noksanlığı yüzünden, kütüphanelerdeki kitapların doğru ve iyi tutulmuş bir kaydı olamamakta, Fakülte kütüphanelerinden birinde daha önceden beri bulunmakta olan kitapların fazla nüshalarının gereksiz olarak satılmasına sık sık imkân vermektedir.

Gözü açık, işbirlikçi ve hepsinin üstünde iyi eğitim görmüş bir görevliler topluluğu olmaksızın iyi bir kütüphane hizmeti gerçekleştirilemez. Kütüphanecilik, özel bir eğitim ve hizmete yönelmiş kişisel güdü ister. Ayrıca, görevlilerin bazıları, hizmeti elverişli seviyede organize etmeğe ve sürdürmeğe yeterli olmalıdır.

VI. FİZİKSEL OLANAKLAR :

Bir üniversite kütüphanesi için, elverişli yerlere sahip olmak kütüphane hizmetinin en önemli unsurlarından biridir. Kütüphane kaynaklarının kullanılmasının derecesi, doğrudan doğruya, olanakların yeterliliği ile ilgilidir. Yalnız koleksiyonların yerleştirilmesi için iyi planlanmış bir yerin bulunması yetmez; ayrıca, öğrencilerin kullanması için iyi aydınlatılmış, iyi havalandırılmış okuma salonlarına sahip olmak, her kütüphane programı için asıldır. Kütüphane, ders aralarında boş vakti olan öğrenciler için, koridorlar-

da dolaşmak yerine, istekle gidecekleri tabii bir faaliyet merkezi olmalıdır. Faal kütüphane olanaklarının sağlanması, DTCF için, akademik bir çevre vücuda getirecektir.

DTCF'nin temel ihtiyaçlarından birinin büyük bir merkezi kütüphane için elverişli fiziksel bir imkân (bina) olduğu hemen hemen şüphesizdir. Bu sağlanıncaya kadar, bu rapordaki diğer tavsiyelerin sonucunda pek az ilerleme beklenebilir. DTCF gibi bir üniversite kolunun, şimdi sahip olduğu merkezîyetçi olmayan, organize edilmemiş bir kütüphane sistemi ile eğitime hizmet görevini gerçekleştirebileceği, bu araştırmacıya hemen hemen imkânsız görünüyor. Bu durum, kısmen, yeterli kütüphane kolaylıkları ihtiyacının uzun süredir duyulması yüzünden mevcuttur.

Bölüm kütüphaneleri, çoklukları yüzünden, Fakülte yapısı içinde oldukça çok yer kaplar. Toplu olarak, 500'ün üstünde okuyucu için oturma yeri olanağı ve toplam olarak 1.000 metrekarenin üstünde sayılan, işgal edilmiş yer mevcuttur. Hemen her kütüphane, yapıda ihtiyacı çok duyulan yeterli dersane yerlerini işgal eder. Masa ve sandalyeler kötü kaliteli ve vasat şartlardan yoksundurlar. Işıklandırma seyrek olarak iyi ve yukarıda belirtildiği üzere, bir çoğunda nezaret çok elverişsizdir.

VII. MALİ DESTEK :

Bir üniversite kütüphanesi için, bütçe desteği ile neyin elverişli duruma getirileceğinin anlatılması çok güçtür. Genel olarak denilebilir ki, bir üniversitenin mükemmelliği, daha çok, kütüphanesine yaptığı destek ile ölçülür. Carlyle'in üniversiteyi bir kitap koleksiyonu sayan tanımını kabul edilirse, kütüphane kaynaklarının geliştirilmesine büyük önem veril-

mesi gerektiği anlaşılır. Kütüphaneler az masraflı kurumlar değildir. Tabiatları gereği birleşiktirler ve işletme her yıl biraz daha masraflı olur.

Galiba, DTFC'de kütüphanenin görevleri iyi tanımlanmamıştır. Bazı profesörler arasında bugünkü durumun zoraki bir kabulü söz konusudur. Fakat, Türkiye dışındaki ülkelerde iyi organize edilmiş, iyi stoklanmış kütüphanelerden yararlanmış olanlarına göre, DTCF'deki kütüphane şartları cesaret kırıcıdır. Bunların bir çoğu, araştırmalarını desteklemek üzere, kendi özel kütüphanelerini kurmaktan başka çare bulamamışlardır.

1962-1963'de DTCF'nin kütüphane giderleri bütçesi, kitap satınalmak için 82.500,00 TL, kütüphane görevlilerinin aylıkları için 65.880,00 TL; yani, kütüphane hizmetleri yönünden, öğrenci başına 30,00 TL. dan daha az bir miktarda idi. Bu, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki üniversite kütüphaneleri gideri oranının onda biri kadardır. Bu konudaki ilgi çekici bir karşılaştırmalı istatistik Ortadoğu Teknik Üniversitesi'ne aittir. Geçen yıl, bu Üniversitenin kütüphanesi için, öğrenci başına Türkiye Hükümetinden 500 TL'nin üzerinde ve dış kaynaklardan 400 TL. kadar olmak üzere, toplam olarak 900,000 TL'lik; yani DTCF'dekinin otuz katına yakın bir gelir sağlandı.

Ankara Üniversitesi iyi bir kütüphane hizmetini desteklemek istiyorsa, bu desteğin hangi genişlikte olacağını önceden kararlaştırmalıdır; fakat, her şeyden önce, şimdiki mali destekle böyle bir sistemin başarıya ulaşamayacağını bilmelidir.

VIII. TAVSİYELER :

İyi bir kütüphane hizmetinin sağlanmasında DTCF'nin yüz yüze bulunduğu meseleler o kadar çok ve öyle karışık ki, tavsiye edilen düzeltmeye her hangi bir

mantıklı sıra vermek güçtür. Önemli isteklerden birinin diğerleri olmadan ele alınışı, durumda pek az düzelme sağlamakla sonuçlanacaktır. Söz gelişi, yeterli bir kullanım için iyi organize edilmiş bir sistem olmadan daha çok para sağlamak pek az yararlı olabilecektir. Öte yandan, yeni bir bağımsız kütüphane yapısı, iyi yetişmiş bir görevli kadrosu olmazsa, iyi bir kütüphane sisteminin yaratılmasında etkisiz kalacaktır. Ankara Üniversitesi ve DTCF, kütüphane hizmetlerinde dikkate değer düzeltilmeler isteniyorsa, uzun vadeli bir kütüphane geliştirme planı vücuda getirmelidirler.

Ankara Üniversitesi, bu konuda etkili olabilmek için bir Üniversite Kütüphaneleri Genel Müdürlüğüne sahip olmalıdır. Sorumluluğu, değişik fakültelerin kütüphanelerinin genel planlaması ve yönetimi, kütüphane kaynaklarının işbirliğini gerçekleştirme, kütüphane materyalinin işlemlerini standartlaştırılmış olarak sağlama, kitapların fakülteler arasında ortak olarak kullanılabilmesini mümkün kılma ve muhtemelen, kitapların sağlanma ve kataloglanma işlemlerini merkezileştirme olarak tesbit edilebilir. Üniversitenin, tercihan üniversite kütüphanesi hizmetlerinin yüksek derecede gelişmiş olduğu Amerika Birleşik Devletleri'nden bir yabancı uzman üniversite kütüphanecisinin hizmetlerinden, ilk planlama döneminde Genel Müdürle çok yakın olarak çalışmak üzere, asgari iki yıllık bir süre için yararlanması yerinde olur.

DTCF Üniversitenin en büyük ünitesi olduğu için, ilk adım kütüphanesini geliştirmek üzere bu Fakülte için atılabilir ve sonra ondan diğer fakültelerin kütüphanelerinin gelişmesinde örnek olarak yararlanılır. Bu rapor, ilgisini bir bütün olarak Üniversitenin diğer fakültelerden daha çok DTCF kütüphaneleri üzerinde topladığı için, aşağıdaki tavsiyeler DTCF kütüphanesinin gelişmesine ayrılmıştır.

A. Planlama : Üniversite ile ilgili tavsiyede belirtildiği gibi, DTCF, kütüphanesinin gelişebilmesi için uzun vadeli bir plan meydana getirilmelidir. Bu yine, muhtemelen çok etkili olarak, tercihan ABD'den getirilecek bir üniversite kütüphanesi uzmanının yardımıyla gerçekleştirilebilir. Bu plan, kuşkusuz olarak, kütüphane kadrosunun geliştirilmesi, yeni bir kütüphane yapısının planlanıp inşa edilmesi, işlemler için standartlar kabul edilmesi, koleksiyonun geliştirilmesi gibi temel istekleri kapsayacağı için, yabancı uzmanın hizmet süresi, aşağıdaki tavsiyelerde belirtildiği gibi, en az iki yıl olmalıdır. Uzmanın ilk hizmetlerinden biri, kendisinin ayrılışından sonra planları yürütmek yeteneğine sahip ve planların uygulanmasında kendisi ile birlikte çalışabilecek sürekliliği bir kütüphane müdürü seçmekte Fakülte Dekanına yardım etmek olmalıdır. Müdüre bulunacak nitelikler, aşağıda, «görevliler» başlığı altında tartışılacaktır.

B. Fiziksel Kolaylıklar : Şurası açıktır ki, Fakülte elverişli bir kütüphane yapısına sahip oluncaya kadar etkili bir kütüphane hizmeti verilemeyecektir. Bugünkü yapının dersane yönünden bile yeterince çok kalabalık durumu, şimdiki yerinde iyi bir kütüphane hizmetinin gelişmesini önleyecektir. Bugünkü yapıya yeni bir kanat, veya yeni bir bağımsız kütüphane yapısı inşası gerektiği şüphesizdir. Uzman ve Müdür, kesin olarak, uzmanın hizmet süresi içinde yapımına başlanacak yeni bir kütüphane yapısının planı ile işe başlamalıdır.

Yeni yapı, yapıldıktan sonraki yirmi yılın kitap koleksiyonunu alacak elverişte bir büyüklüğe sahip bulunmalıdır. Eğer Fakülte kütüphane hizmetleri konusunda ciddi ise, kitap koleksiyonunun gelişmesine büyük özen gösterilmelidir. Bir tahmin olarak, kitap sağlamada bugünkü hızın üzerinde, kaçınılmaz gözükten bir artışın gerçekleştirilmesiyle, 25 yıl içinde bir

milyon cildin üzerinde bir kitap koleksiyonunun elde edilmesi uzak bir kehanet olmayacaktır. Bu kadar çok eser, raflama yönünden, yaklaşık olarak 10.000 metre-kare yer isteyecektir.

Bugünkü şartlar altında kütüphaneler öğrenciler tarafından oldukça az kullanılmaktadır. Bu, kısmen, öğrencileri hemen hemen öğretim üyelerinin «takrir»lerine bağlayan bugünkü öğretim metodu yüzündendir. Ayrıca, vasat bir öğrencinin okuma malzemesi olarak bağlanabileceği çok az sayıda kitap vardır. Bununla birlikte, Türk yayın sanayii geliştikçe ve her geçen gün daha çok öğrenci yabancı bir kitabı okuyacak derecede yabancı dil yeterliğini kazandıkça, kütüphanelerin kullanılışında artış görülecektir. Yeni yapının planlamasında bu artışın gerçekleştirileceği hesaba alınmalıdır.

Fakültenin gerçek ihtiyaçlarından biri de, öğrenciler için elverişli çalışma yeridir. Böyle yerler, diğer üniversitelerde, genellikle kütüphanelerde bulunur. Fakülte kütüphanesi için bir yapı planlanırken, bunun çalışma yeri olanaklarını da içine alması mantıklı görünüyor. Böyle durumlar için kabul edilmiş bir ölçü şudur: O anda mevcut öğrenci sayısının % 30'u için sağlanacak bir çalışma yeri yeterlidir. Bugünkü öğrenci durumuna göre bu, 1.500 öğrenci için rahat (kişi başına 2,50 m² lik) yer sağlanması veya 3.750 m² lik okuma odası yeri ayrılması anlamına gelir. Bununla birlikte, yeni yapının planlanmasında, gelecek yirmi yıl için yapılacak tahminler de dikkate alınmalıdır.

Kitap Koleksiyonu ve okuma salonlarındaki öğrenci çalışma yeri için ayrılan yerlere ek olarak, yapıda şunlar için de imkân sağlanmalıdır:

1. Görevliler için çalışma yerleri -sağlama, kataloglama ve tasnif, cilde hazırlama- (her görevli için 10 m²)

2. Müdür ve kütüphane yönetiminde yeri olanlar için odalar,
3. Nadir kitaplar ve yazmalar odası,
4. Mikrofilm kolaylıkları: Muhafaza ve kullanma için,
5. Giriş ve kitap ödünç verme işleri için yer,
6. İşlenmemiş okuma materyali deposu,
7. Her kat için helâ ve temizlik dolapları,
8. Kitaplar için posta kabul ve yollama odası,
9. Kütüphane görevlileri ve okuyucular için dinlenme yerleri,
10. Merdivenler, elektrikli ve mekanik malzeme yerleri, kitap ve insan asansörleri.

Kaba bir tahminle, bütün bu imkânlar 2.000 m² lik yer ister. Bununla birlikte, eğer DTCF kütüphanesi, aynı zamanda Üniversite Kütüphaneleri Müdürü için büro hizmeti göreceksa ve kitapların ısmarlanması ve kataloglanması işleri, bütün Üniversite için, merkezi olarak tek elden yürütülecekse, yer miktarı arttırılmaktadır.

Görevliler için yer ayırımında planlama bugünkü kadro durumuna göre yapılmalı, yirmi yıl sonraki görevli kadrosunun büyüklüğünü düşünmeğe dikkat edilmelidir.

Yer ayrımları ile ilgili olarak yukarıda yapılan tavsiyelere dayanarak, yeni Merkez Kütüphane yapısının 16.000 m² yere ihtiyaç göstereceği söylenebilir. Bu rakamla, eğer yapı maliyeti birimi biliniyorsa, yapının inşası için ihtiyaç duyulacak paranın miktarı hesaplanabilir. Söz gelişi, günümüzün yapı ve donatım giderleri metre-kare başına 500,00 TL'na mal

oluyorsa, yeni yapı 7,5-8 milyon liraya çıkacak demektir.

Yapı, kitaplarla öğrencilerin serbestçe bir araya gelmelerini sağlayacak biçimde düzenlenmelidir. Okuma salonları, araştırma dışı koleksiyonlara kolay ulaşmayı sağlayan açık raflar ihtiva etmelidir. Araştırma koleksiyonları, yapının kitap depoları gibi, daha az girilebilen bir bölüme yerleştirilebilir; ancak, öğretim üyeleri için olduğu kadar meraklı öğrenciler için de kolayca girilebilir olmalıdır. Bütün bu durumlarda -okuma salonlarında ve kitap dolaplarında, kitap yitiğini önlemek için, çıkış kontrolleri konulmalıdır.

C. Mali Destek : DTCF kütüphanelerinin yeniden düzenlenmesinde, bütün kütüphane giderleri Fakülte Kütüphanesi Müdürünün denetimi altındaki bir bütçe de birleştirilmelidir. Kütüphane Müdürü, Dekanla birlikte çalışarak, bütçenin gelecek yıllar ve buna dayanılarak ayarlanacak Kütüphane programı için işleminde başarıya ulaşmalıdır. Ondan sonradır ki, fonların özel kullanımını desteklemek üzere, belirli hesaplama işlemleri yapılmalıdır. Özellikle kitap ödenekleri, kitap koleksiyonunun adil şekilde gelişimini sağlamak üzere, kütüphanenin yönetimine verilmelidir. Kişilerle ilgili hesap ve ödeneklerin kütüphanenin denetimi altında olması o kadar önemli değildir.

Kütüphaneyi destekleme programı için, «öğrenci başına» temelinde dayanan bir çözüm yolunun kabulü tavsiye edilir. ABD'deki üniversite kütüphanelerinin öğrenci başına 30,00 dolarlık yıllık gider şeklindeki tecrübelerine dayanarak, DTCF de öğrenci başına kabul edilecek 200,00 TL. lık bir gider, asgari had olarak görünecektir. Bu rakam, görevliler, kitaplar, cildleme ve diğer gereçler dahil, normal kütüphane işletme giderleridir. Bir örnek olarak, Fakülte'deki öğrenci sayısının 5.000'in üzerinde olduğu 1962-1963 öğre-

tim yılında kütüphane işletmesi için tavsiye edilen bütçe bir milyon liranın üstünde olacaktır. Kütüphane bütçesinin % 50 kadarı kitap satınalmaya, geriye kalanı kütüphanenin diğer işlerine ayrılmalıdır.

Eğer bu rakamlar Türk ekonomisi yönünden çok yüksek bulunuyorsa, kitap satınalma giderlerinin, başlıca kitap pazarları Türkiye dışında olduğu için, ABD ve Avrupa'daki kütüphaneler için olduğu oranda yüksek olacağı ve koleksiyonun gelişmesi isteniyorsa maliyetin yükseleceği hatırlanmalıdır.

G. Koleksiyonlar : Kitap koleksiyonunun en güçsüz yanlarından birisi aktüel süreli yayınlardır. Bugün aboneleri bulunan süreli yayınların kapsadığı konular incelenmeli ve bugünkü eğitim ve araştırma programına dayanan geniş bir liste hazırlanmalıdır. Böyle bir listenin, öğrencileri ve öğretim üyelerini kendi uzmanlık alanları dışında daha çok isteklendirmek üzere, genel, kültürel ve bilgi verici nitelikte dergileri de içine alması ayrıca tavsiye edilir.

Kitap koleksiyonlarının büyük kısmı için yeni yayınlara çok büyük ihtiyaç duyulmaktadır. Bir kaç istisnası ile, her bölümün koleksiyonları eskimiştir. Bu, özellikle doktora ve doçentlik üzerinde çalışan genç öğretim üyeleri için araştırma yönünden bir engel yaratmaktadır. Her bölüm kendi alanına ait literatürü incelemeli ve ihtiyaç duyulan yerli ve yabancı kalbur üstü yayınların listeleri hazırlanmalıdır; öyle ki, Fakülte kütüphanesi için yeni plan geliştirilirken bu listeler de müdürlüğe ulaşsın ve kitaplar ısmarlınsın.

DTCF Kütüphanesi için yeterli fiziksel kolaylıklar sağlanması gerçekleşme yoluna girdikten sonra, hemen öğrencilerin zevk için okuma, bilgi, dünya işleri, bilim, meraklar, hükümet işleri, güzel sanatlar ve kültürle ilgili kitaplar aracılığı ile kütüphaneye yönelmesini isteklendirecek ki-

tapların satın alınması yoluna gidilmelidir. Türkçe kitapların sayısı sınırlı olduğu için, yabancı dillerde kitaplar satın alınarak bunlara eklenmelidir.

Kütüphane için yeni bir plan geliştirilirken danışma kitapları koleksiyonu dikkate değer şekilde genişletilmelidir. Süreli yayınlardaki literatürün indeksleri, el kitapları, almanaklar, şimdi Bölüm Kütüphanelerinin her hangi birinde bulunmayan önemli ansiklopediler, haritalar ve atlaslar, kılavuzlar, biyografya eserleri ve sözlükler hem kütüphane okuyucuları, hem de görevliler için kolaylıkla elde edilebilir olmalıdır. Kütüphanenin danışma hizmeti ve yeterli bilgi kaynaklarını elde etme yönünden en gerekli gereçler olan böyle kitapların sayısı artırılmalıdır.

D. İşlemler : Eğer kütüphanenin kitap kaynakları her hangi bir biçimde kordine edilecekse, standard bir katalogla-

ma ve tasnif sistemi kabul edilmeli ve şimdi Genel Kütüphanede ve çeşitli bölüm kütüphanelerinde bulunan bütün kitaplar yeniden kataloglanmalıdır. Bu rapor, yabancı uzmanın ve yeni Kütüphané Müdürlüğünün geliştirmesi gereken uzun vadeli planın bir bölümü olacağı için, bu işin nasıl yapılması gerektiği konusunda bir tavsiyede bulunmayacaktır. Bununla birlikte, şimdi Türkçe'ye çevrilmiş bulunan Dewey Onlu Sınıflama Sistemi'nin kabul edilmesi ve yalnız şimdi Fakülte'de bulunan kitaplar için değil, fakat satın alınacak bütün kitaplar için de kataloglama işini yapmak üzere, Kütüphanecilik Bölümü mezunu, işbilir katalogçular kullanılması gerektiği anlaşılacaktır.

20 Mayıs 1963

Dr. Raph H. HOPP